

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Мариян Стоядинов
Православен богословски факултет, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

относно дисертационен труд за присъждане на научна и
образователна степен „доктор“ на Емил ГАДЖАЛОВ,
Богословски факултет на СУ „Св. Климент Охридски“

Тема на предложения труд:

МЪДЪР ИЛИ НЕРАЗУМЕН – ЖИТЕЙСКА ДИЛЕМА И ПАРАДОКСИ

Екзегетическо изследване на проблематиката в книгата Еклисиаст

Предложеният за становище труд е заслужаващо внимание
исагогическо изследване, чийто предмет е една от най-
специфичните книги на Стария Завет. Изследователският интерес е
фокусиран не просто в книгата като такава, а в една от съдържащите
се в нея универсални житейски драми, предполагаща
парадоксалната липса на антроподицея в избора: мъдър или
неразумен.

Докторантът излага тезата си в рамките на 334 (сравнително¹)
стандартни страници. Дисертационният труд съдържа
благодарности, съкращения, сигли и разни, еврейска и съотв. гръцка
азбука с транслитерация, увод, пет основни глави, заключение,
списък на използваната литература.

¹ В редакторска разредка (1800 „удара“ на стр.) обемът е приблизително 380 стр.

1. Ще коментирам текста първо от формална страна.

1.1. *Обем и структура.* Обемът на изследването е в достатъчна мяра. Имайки предвид, че все пак това е екзегетическо изследване, обектът отчасти предопределя обема. Все пак книга Еклисиаст не е най-обемната, нито най-кратката библейска книга. Благодарностите са достоен апотеоз на всеки изследователски труд и в този смисъл почти задължителна част от предговора. Предговор в случая липсва, а би било добре да има, доколкото авторът има какво да сподели за своята мотивация при избора на темата и тематиката изобщо. Петте глави в дисертацията са балансирани като обем като обособяването им по този начин е логически обосновано. Окрупняването им – доколкото е коментирано в процеса на обсъждане в катедрата – според мен няма да промени качествено, нито количествено текста.

2.2. *Критичен апарат и ползвана литература.* Използваната литература е обособена в следните жанрове: библейски версии и преводи, инструменти за анализ, въведения в Стария Завет, коментари и монографии, статии. Според мен би могло да се обособят само два (или най-много три) блока: в началото *библейските версии и преводи*, и (може би) *инструментите за анализ*, а всичко останало да следва в отделен блок, където разделението да бъде традиционното *кирилица/латиница*. Въведенията в Стария Завет, монографиите, коментарите и статиите са в по-малка степен „универсални“ извори или инструменти. Бележките под линия са

797 като в случая те са индиректен атестат за постигнатото от докторанта ниво на критично четене.

Недостатък в работата е начинът, по който са цитирани църковните отци и писатели. Би било добре да се ползват критични издания на оригиналните текстове, които са налични в библиотеките на всяка уважаваща себе си богословска школа. Още повече, че методологията в четене на подобни текстове е сходна, ако не и идентична, с използваната от автора при четене на библейските текстове. Позоваването на произволни преводи (или случайни интернет-публикации) по принцип, а и на места в разглеждания текст, не може да бъде основа за научно-издържани твърдения.

2. В съдържателен план ще сумирам впечатленията си в следната последователност:

2.1. На първо място бих искал да изтъкна акуратността, с която докторантът пристъпва към превода и обговарянето не просто на всяка фраза, но и на всяко понятие. В този смисъл „максималното освобождаване от предпоставки и стремеж за постигане елементите в тяхната взаимозависимост“ (с. 25) е важна предпоставка в постигането на обективен прочит. Подходът на „близкия прочит“ допълнително изостря фокуса, отдавайки „подробно внимание на думите и образите в текста“ (с. 26). Вещите специалисти в областта биха могли да изкажат по-авторитетно и аргументирано мнението си, но от моя гледна точка всеки систематик ще намери достатъчно

внимателно изследвана основа, която съответно да надгражда в своя богословски синтез.

2.2. На второ място имам известни колебания да приема присъединяването на докторанта към мнението на С. Bartholomew, че "ние просто не можем да бъдем сигурни кой е написал книгата..." (с. 30). Последното, макар и да не е основна теза на докторанта, е индиректно оспорено от самия него няколко страници по-надолу, където четем: „Все пак, ние сме склонни да възприемем, че социалната обстановка в Еклисиаст отговаря най-коректно на царско управление преди вавилонския плен, имаща за фон Соломонов модел на управление и до известна степен стил на изказ, сходен с този на от книгите Притчи и Йов. Подкрепа в това отношение намираме при ранните църковни писатели, които безспорно приемат за автор на книгата цар Соломон, сина на Давид" (с. 43). Следващите страници затвърждават впечатлението, че докторантът (индиректно) приема авторството на цар Соломон.

2.3. На трето място ще споделя това, което от моя гледна точка липсва в предложения текст и това е контекстуализирането на изследвания предмет. Според мен осезаемо липсва христоцентричния контекст, в който именно Христос е разпознаван в църковната традиция като онова „ново нещо" (с. 66, 70, 101, 116 и пр.), чиято недоловимост в свое време Еклисиастът толкова горко споделя. Ще илюстрирам последното с един индиректен диалог между библейския автор и св. Йоан Дамаскин, който в коментар на

думите: „Няма нищо ново под слънцето“ (1:9) – ще посочи именно Въплъщението на Словото като „най-новото от всичко ново, единственото ново под слънцето“ (*τὸ πάντων καινῶν καινότετον, τὸ μόνον καινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον.* Ἐδοσις ἀκριβῆς, 3, 1).

В заключение ще обобщя своите впечатления, след запознаването с текста на дисертацията, в две изречения. Докторантът се е справил с формулираната в началото цел и е изпълнил задачите, подпомагащи постигането на целта. Текстът е приносен и определено ще бъде полезен както за библеисти, така и за читатели с гранични или паралелни интереси в областта на богословието.

Като оставам с надеждата, че кратките ми бележки ще бъдат взети предвид при евентуална бъдеща редакция на текста, и въз основа на казаното по-горе имам всички основания да дам положителна оценка за докторската дисертация на Емил Гаджалов и при успешно проведена защита бих гласувал с „ДА“ за присъждането му на ОНС „доктор“ по научната специалност „Теология“.

Велико Търново

Доц. д-р Мариян Стоядинов

20.09.2016 г.

.....